

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

УДК 349.6

Владислав ПОЛЬЩА,

аспірант кафедри цивільного, трудового та господарського права

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

проспект Гагаріна, 72, Дніпро, Україна, 49000

ORCID: 0009-0000-9690-3818

Бібліографічний опис статті: Польща, В. (2023). Ефективність державно-правового регулювання управління небезпечними відходами. *Law. State. Technology*, 2, 64–69, doi: 10.32782/LST/2023-2-10

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ

Метою статті визначено встановлення ефективності державно-правового регулювання управління небезпечними відходами в Україні. Методологія дослідження автором обрана згідно із поставленою метою. До пріоритетних методів наукового пізнання в межах даного дослідження віднесено застосування структурно-логічного методу, методу аналізу та синтезу, методу порівняльного правознавства. Автором з'ясовано, що оптимізація режиму поводження з відходами в цілому, і зокрема, з відходами виробництва, що визначаються як «небезпечні» для України, так і для інших країн світу не втрачає своєї актуальності. Підкреслено, що встановлення належного адміністративно-правового регулювання використання небезпечних відходів є безумовною складовою механізму екологічної безпеки. Визначено, що відповідно до чинного законодавства України екологічна безпека є складовою механізму національної безпеки, а відтак відноситься до пріоритетних задач функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування. Акцентовано увагу, що проблема державно-правового регулювання управління небезпечними відходами має визнаватися проблемою, що має міжгалузевий характер вивчення, що вимагає комплексного дослідження, та врахуванням думок вчених, що працюють не лише в межах юридичної науки, але і в межах технічно-інженерних дисциплін, економічних публікацій, праць з питань забезпечення вимог екологічної безпеки. Встановлено, що відповідно до чинного законодавства України «Про управління відходами» відходи поділено на «відходи, що не є небезпечними», тобто такі відходи, що не можуть бути охарактеризовані як відходи, що мають небезпечні властивості, які визначаються згідно із додатком 3 до зазначеного законодавчого акту; та на «безпечні відходи». Зроблено висновок, що практична цінність чинної редакції Закону України «Про управління відходами» полягає у встановленні переліку властивостей небезпечності відходів. Зроблено висновок, що на виконання вимог статті 339 Угоди про Асоціацію України з Європейським Союзом є необхідним встановлення спеціального режиму поводження з небезпечними відходами, що відноситься до заходів забезпечення ефективності євроінтеграційних процесів в Україні.

Ключові слова: державна екологічна політика, національна екологічна безпека, небезпечні відходи, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, публічний інтерес, техногенні відходи, управління відходами.

Vladyslav POLSHCHA,

Graduate Student at the Department of Civil, Labor and Economic Law

Oles Honchar Dnipro National University

Prospect Gagarina, 72, Dnipro, Ukraine, 49000

ORCID: 0009-0000-9690-3818

To cite this article: Polshcha, V. (2023). Efektyvnist derzhavno-pravovoho rehuliuвання upravlinnia nebezpechnymy vidkhodamy [Effectiveness of state legal regulation of hazardous waste management]. *Law. State. Technology*, 2, 64–69, doi: 10.32782/LST/2023-2-10

EFFECTIVENESS OF STATE LEGAL REGULATION OF HAZARDOUS WASTE MANAGEMENT

The purpose of the article is to establish the effectiveness of state legal regulation of hazardous waste management in Ukraine. The research methodology was chosen by the author according to the goals set. The priority methods of scientific knowledge within this study include the use of the structural-logical method, the method

of analysis and synthesis, and the method of comparative law. The author finds out that optimization of the waste management regime in general, and in particular with industrial waste, which is defined as "hazardous" for Ukraine and for other countries of the world, does not lose its relevance. It is emphasized that the establishment of appropriate administrative and legal regulation of the use of hazardous waste is a certain component of the environmental safety mechanism. It has been determined that, in accordance with the current legislation of Ukraine, environmental safety is an integral part of the national security mechanism, and therefore belongs to the priority tasks of the functioning of state authorities and local self-government. Attention is focused on the fact that the problem of state legal regulation of hazardous waste management should be recognized as a problem that has an intersectoral nature of study, requiring comprehensive research, and taking into account the opinions of scientists working not only within the framework of legal science, but also within the framework of technical and engineering disciplines, economic publications, works to ensure environmental safety requirements. It has been established that, in accordance with the current legislation of Ukraine "On Waste Management", waste is divided into "non-hazardous waste", that is, waste that cannot be characterized as waste with hazardous properties, which are determined in accordance with Appendix 3 to this legislative act; and "safe waste". It is concluded that the practical value of the current version of the Law of Ukraine "On Waste Management" lies in establishing a list of hazardous properties of waste. It is concluded that in order to fulfill the requirements of Article 339 of the Association Agreement between Ukraine and the European Union, it is necessary to establish a special regime for the management of hazardous waste, related to measures to ensure the effectiveness of European integration processes in Ukraine.

Key words: state environmental policy, national environmental safety, hazardous waste, state authorities, local governments, public interest, man-made waste, waste management.

Постановка проблеми. Оптимізація режиму поводження з відходами в цілому, і зокрема, з відходами виробництва, що визначаються як «небезпечні» для України, так і для інших країн світу не втрачає своєї актуальності. Встановлення належного адміністративно-правового регулювання використання небезпечних відходів є безумовною складовою механізму екологічної безпеки. Відповідно до чинного законодавства України екологічна безпека є складовою механізму національної безпеки, а відтак відноситься до пріоритетних задач функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування (ч. 4 ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України»).

Стан наукової розробки проблеми. Останні десятиріччя розвитку українського суспільства актуалізували питання оптимізації механізму поводження (утилізації, переробки, транспортування та ін.) із відходами як побутового, так і небезпечного походження. При цьому дослідження особливостей забезпечення правового регулювання поводження з відходами, залишаючись актуальним, було досліджено у наукових розробках таких представників юридичної науки, як В.А. Зуєв (Зуєв, 2014: 93–99; Зуєв, 2014: 138–144), Р.С. Кірін (Кірін, 2013: 97–104), Ю.О. Легеза (Легеза, 2016: 172–176; Легеза, 2015: 63–67), О.В. Гладій (Гладій, 2017: 140–144) та ін. Окремі питання поводження з відходами були предметом наукових розробок таких вчених, як Н.Р. Малишева, В.І. Олещенко (Малишева, Олещенко, 2001) та інших авторів. Однак при цьому комплексного науково-практичного дослідження питань забезпечення ефективності поводження з небезпечними відходами попри його надзвичайну суспільну

затребуваність не було виконано, що актуалізує здійснення даної розробки.

Метою статті визначено встановлення ефективності державно-правового регулювання управління небезпечними відходами в Україні.

Виклад основного матеріалу. Впродовж останніх років було розроблено та ухвалено ряд важливих концептуальних програм та стратегій, присвячених проблематиці забезпечення ефективності державної екологічної політики в Україні, і зокрема, політики ефективності управління відходами.

У сфері управління відходами та здійснення державної екологічної політики варто виокремити такі стратегічно важливі документи, як:

– *стратегії із питань здійснення державної екологічної політики* – Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року (Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року, 2007), на зміну якої було ухвалено Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року, 2019); Концепція реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища на 2017–2022 рр. (Про схвалення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, 2017). Станом на 1 листопада 2023 року триваючим є громадське обговорення проєкту Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Концепції реформування системи державного нагляду

(контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища», відповідно до змісту якого передбачено подовження дії Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища до 2027 року, а також запровадження заходів із забезпечення прозорості доступу природоохоронних суб'єктів владних повноважень до інформації про стан забруднення довкілля в Україні;

– стратегії у сфері забезпечення безпеки поводження з відходами та забезпечення ефективності управління діяльністю із використання, утилізації, сортування та переробки. До таких стратегічних документів варто віднести Концепцію Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013–2020 рр. (Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013–2020 роки, 2013); на заміну якої в подальшому було ухвалено Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року (Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, 2017).

Концепція Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013–2020 рр. (Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013–2020 роки, 2013) та Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року (Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, 2017) побудовані за структурою відображення як причин виникнення проблем, так і подальшого викладу можливих шляхів їх усунення. Зокрема, згідно із Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року визначено напрям із скорочення обсягу захоронення відходів із 95 %, що є наявними на момент ухвалення акту, до 30 % – у 2030 році.

Згідно із Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року встановлюється, що небезпечними відходами є «відходи, що мають такі фізичні, хімічні, біологічні чи інші небезпечні властивості, що створюють або можуть створити значну небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними».

В Україні до проблем здійснення управління небезпечними відходами є відсутність виробничих устаткувань із їх належної переробки та безпечної утилізації. Запровадження інноваційних технологій виробництва безумовно зменшує рівень поширення небезпечних відходів. Однак водночас розвиток хімічної про-

мисловості та виробництва пестицидів задля захисту рослин від шкідливого впливу шкідників, а також неправильна утилізація електронного обладнання, акумуляторів негативно впливає на стан техногенного забруднення довкілля. За офіційними показниками в Україні у загальному обсязі накопичено близько 5,5 млрд тонн відходів, і витрати державного бюджету на забезпечення їх утилізації щорічно дорівнюють близько 600 млн. грн.

До небезпечних відходів, що накопичуються в Україні, відносяться: 1) хімічні засоби захисту рослин, що є непридатні та заборонені для використання; 2) відходи електричного та електронного обладнання, що містять свинець, ртуть, кадмій, хром та берилій, а також бромовані антипірени, фторхлоровуглеводні, поліхлоровані біфеніли, полівінілхлорид (саме неналежне сортування побутових відходів через поєднання їх із електричним чи електронним обладнанням призводить до неможливості подальшої переробки побутових відходів). Проблеми низької ефективності управління небезпечними відходами відповідно до національних стратегічних документів пов'язуються із необхідністю: запровадження заходів із мінімізації утворення небезпечних відходів; забезпечення інформаційного доступу до відомостей про здійснення операцій із поводження із відходами; створення механізмів економічного стимулювання господарської діяльності, яка здатна зменшити обсяги утворення небезпечних відходів; забезпеченням роздільного сортування побутових відходів, зокрема, у частині забезпечення роздільної утилізації електронного обладнання та електричних відходів; виробництвом товарів, використання яких не вимагає акумуляторів; амортизації підприємств, внаслідок діяльності яких утворюються небезпечні відходи; подолання низького рівня правової активності та інформаційної культури щодо доцільності впровадження інноваційних продуктів, що є придатними для рециклінгу.

Забезпечення ефективності управління небезпечними відходами вимагає запровадження для таких об'єктів режиму публічного чи приватного майна. Лише такий підхід дозволяє забезпечити належний рівень ефективності утилізації небезпечних відходів, можливих форм рециклінгу та запобігання утворенню.

Зазначене свідчить про актуальність дослідження проблематики державно-правового регулювання управління небезпечними відходами.

Проблема державно-правового регулювання управління небезпечними відходами має визнаватися проблемою, що має міжгалузевий

характер вивчення, що вимагає комплексного дослідження, та врахуванням думок вчених, що працюють не лише в межах юридичної науки, але і в межах технічно-інженерних дисциплін, економічних публікацій, праць з питань забезпечення вимог екологічної безпеки.

В цьому сенсі доцільно звернути увагу на вироблений підхід в межах економічної науки щодо необхідності пріоритетного забезпечення неконтрольованого та безхазяйного утворення небезпечних відходів, що вимагає перегляду структури організації відповідних виробництв та акумуляції їх відходів. У наукових працях, здійснених Г.П. Євграшкіною, Н.П. Шерстюк, І.А. Власовою, досягнуто висновок, що вирішення проблем неконтрольованого та безхазяйного управління небезпечними відходами вимагає удосконалення нормативно-правового регулювання такого режиму; крім того до проблем поводження із такими відходами необхідно віднести проблеми створення сприятливих інвестиційних умов для створення виробництв із їх утилізації (Євграшкіна, Шерстюк, Власова, 2009: 31–32).

Але на разі нормативна складова врегулювання питання управління небезпечними відходами і досі не є вирішеною та вимагає пошуку ефективної національної моделі поводження. У Законі України «Про відходи» містилось визначення категорії «небезпечні відходи» як «відходи, що мають такі фізичні, хімічні, біологічні чи інші небезпечні властивості, які створюють або можуть створити небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та які потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними» (абзац другий частини першої ст. 1) (Про відходи, 2009). Відповідно до ст. 18 Закону України «Про відходи» встановлювалось, що до компетенції КМ України відноситься визначення переліку небезпечних відходів. Тоді як згідно із ст. 22 Закону України «Про відходи» визначено, що дозвіл на перевезення небезпечних відходів, а також на їх розміщення – відносився до компетенції центрального органу виконавчої влади у сфері охорони довкілля – тобто до компетенції Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. Згідно із Законом України «Про відходи» закріплювалось положення щодо ведення реєстру відходів відповідно до рівня їх екологічної безпеки (ст. 27). У Законі України «Про відходи» встановлювався система заходів запобігання поширенню діяльності із неконтрольованого розміщення відходів, в тому числі тих, що мають підвищений ступінь екологічної безпеки. До таких заходів відповідно до чинного законодавства України

встановлювалось заборона передачі чи продажу небезпечних відходів громадянам, підприємствам, установам чи організаціям, якщо до їх компетенції не відноситься здійснення такої діяльності (ст. 32). Крім того заборонею є залучення до здійснення діяльності із управління небезпечними відходами неповнолітніх та малолітніх дітей, що можуть становити небезпеку для їх життя та здоров'я.

Відповідно до чинного законодавства України «Про управління відходами», згідно із пунктом 10 статті 1, визначено доцільність поділу відходів на «відходи, що не є небезпечними», тобто такі відходи, що не можуть бути охарактеризовані як відходи, що мають небезпечні властивості, які визначаються згідно із додатком 3 до зазначеного законодавчого акту; та на «безпечні відходи». Практична цінність чинної редакції Закону України «Про управління відходами» полягає у встановленні переліку властивостей небезпечності відходів, до яких віднесено: вибухонебезпечність, що пов'язується із хімічним складом відходів; окисна здатність, що визначають здатність відходів до їх горіння чи вступати у інші реакції за участю кисню; легкозаймистість, що пов'язується із встановлення температури горіння; подразнювальні здатності, зокрема, наявність шкідливого впливу на слизову та шкірну поверхню людини та інших живих істот; токсичність різних рівнів, що може призвести до аспірації легенів та інших органів; канцерогенність як властивість, що негативно впливає на рівень онкозахворюваності населення; корозивність, що визначає відходи як речовини, що можуть роз'їдати шкіру; інфекційність, що характеризує відходи як речовини, що які містять токсичні мікроорганізми; мутагенність, як вплив відходів на генетичні мутації організму; здатність виділяти гостротоксичний газ; сенсibiliзуюча здатність, тобто алергійність відходів; екоотоксичність, тобто рівень екологічної безпеки відходів; інші властивості, що впливають на рівень небезпечності відходів відходи, які становлять або можуть становити безпосередній або віддалений ризик для навколишнього природного середовища.

Висновок. Отже, згідно із вимогами статті 339 Угоди про Асоціацію України з Європейським Союзом встановлюється необхідність визначення спеціального режиму поводження з небезпечними (промисловими) відходами (Угода про асоціацію між Україною, 2014). Відтак однією із умов успішності та ефективності євроінтеграційних процесів України є встановлення на законодавчому рівні особливостей режиму управління небезпечними відходами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зуєв В. А. Екологічна політика у сфері поводження з відходами в Україні на сучасному етапі. *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Право*. 2014. № 1. С. 93–99.
2. Зуєв В. А. Організаційно-правові проблеми забезпечення реалізації громадської та виробничої екологічної політики у сфері поводження з відходами. *Проблеми законності*. 2014. Вип. 125. С. 138–144.
3. Кірін Р. С. Самовільне користування надрами: варіативність суб'єктів та об'єктивної сторони правопорушення. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 7. С. 97–104.
4. Легеца Ю. О. Здійснення державної екологічної політики в умовах децентралізації державної виконавчої влади. *Науковий вісник Ужгород. нац. ун-ту. Серія Право*. 2016. № 38. Т. 1. С. 172–176
5. Легеца Ю. О. Публічне адміністрування у сфері використання техногенних родовищ в Україні. *Visegrad journal on human rights*. 2015. № 5/2. С. 63–67
6. Гладій О. В. Суб'єкти публічного управління у сфері регулювання, використання та охорони техногенних родовищ. *Право і суспільство*. 2017. № 1. С. 140–144
7. Малишева Н. Р., Олещенко В. І. Правові аспекти збереження біорізноманіття в контексті сталого розвитку. *Проблеми сталого розвитку України*. К., 2001.
8. Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р. № 880-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-р#Text>
9. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
10. Про схвалення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 616-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2017-р#Text>
11. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013–2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 січня 2013 р. № 22-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/22-2013-р#Text>
12. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: Розпорядження, Стратегія від 08.11.2017 р. № 820-р/ Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр* від 22.11.2017 р., № 220; *Офіційний вісник України* від 01.12.2017 р., № 94. стор. 61. стаття 2859. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80>
13. Євграшкіна Г. П., Шерстюк Н. П., Власова І. А. Екологічна експертиза територій, що прилягають до хвостосховища Північного гірничо-збагачувального комбінату (Кривбас). *Екологічний вісник*. 2009. № 1. С. 31–32.
14. Про відходи : Закон України від 05 квітня 1998 р. № 187/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80> (втратив чинність).
15. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України № 1678-VII від 16 вересня 2014 року. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Ст. 83. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

REFERENCES:

1. Zuiiev V. A. (2014) Ekolohichna polityka u sferi povodzhennia z vidkhodamy v Ukraini na suchasnomu etapi [Environmental policy in the field of waste management in Ukraine at the present stage]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Ser. : Pravo*. № 1. S. 93–99. [in Ukrainian].
2. Zuiiev V. A. (2014) Orhanizatsiino-pravovi problemy zabezpechennia realizatsii hromadskoi ta vyrobnychoi ekolohichnoi polityky u sferi povodzhennia z vidkhodamy [Organizational and legal problems of ensuring the implementation of public and industrial environmental policies in the field of waste management]. *Problemy zakonnosti*. Vyp. 125. S. 138–144 [in Ukrainian].
3. Kirin R. S. (2013) Samovilne korystuvannia nadramy: variatyvnist subiektiv ta obiektivnoi storony pravoporushennia [Unauthorized use of subsoil: variability of subjects and objective side of the offense]. *Biuletyn Ministerstva yustytysii Ukrainy*. 2013. № 7. S. 97–104 [in Ukrainian].
4. Leheza Yu. O. (2016) Zdiisnennia derzhavnoi ekolohichnoi polityky v umovakh detsentralizatsii derzhavnoi vykonavchoi vlady [Public administration in the field of use of technogenic deposits in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorod. nats. un-tu. Serii Pravo*. 2016. № 38. T. 1. S. 172–176 [in Ukrainian].
5. Leheza Yu. O. (2015) Publichne administruvannia u sferi vykorystannia tekhnohennykh rodovyshch v Ukraini [Public administration in the field of use of technogenic deposits in Ukraine]. *Visegrad journal on human rights*. № 5/2. S. 63–67 [in Ukrainian].

6. Hladii O. V. (2017) Subiekty publicznego upravlinnia u sferi rehuliuвання, vykorystannia ta okhorony tekhnohennykh rodovyshch [Subjects of public administration in the sphere of regulation, use and protection of man-made deposits]. *Pravo i suspilstvo*. № 1. S. 140–144 [in Ukrainian].

7. Malysheva N. R., Oleshchenko V. I. (2001) Pravovi aspekty zberezhenia bioriznomanittia v konteksti staloho rozvytku [Legal aspects of biodiversity conservation in the context of sustainable development. Problems of sustainable development of Ukraine]. *Problemy staloho rozvytku Ukrainy*. K., 2001. [in Ukrainian].

8. Pro skhvalennia Kontseptsii natsionalnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2020 roku [Approval of the Concept of the National Environmental Policy of Ukraine for the period until 2020]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 zhovtnia 2007. № 880-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-r#Text> [in Ukrainian].

9. Pro Osnovni zasady (strategiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku [On the Basic principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period until 2030]: Zakon Ukrainy vid 28 liutoho 2019 roku № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> [in Ukrainian].

10. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia systemy derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha [Approval of the Concept of reforming the system of state supervision (control) in the field of environmental protection]: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31 travnia 2017 r. № 616-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2017-r#Text> [in Ukrainian].

11. Pro skhvalennia Kontseptsii Zahalnodержavnoi prohramy povodzhennia z vidkhodamy na 2013-2020 roky [On approval of the Concept of the National Waste Management Program for 2013-2020]: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 sichnia 2013 r. № 22-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/22-2013-r#Text> [in Ukrainian].

12. Pro skhvalennia Natsionalnoi strategii upravlinnia vidkhodamy v Ukraini do 2030 roku [Approval of the National Waste Management Strategy in Ukraine until 2030]: Rozporiadzhennia, Stratehiiia vid 08.11.2017 r. № 820-r/ Kabinet Ministriv Ukrainy. Uriadovyi kurier vid 22.11.2017 r., № 220; Ofitsiinyi visnyk Ukrainy vid 01.12.2017 r., № 94. stor. 61. stattia 2859. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80> [in Ukrainian].

13. Ievhrashkina H.P., Sherstiuk N.P., Vlasova I.A. (2009) Ekolohichna ekspertyza terytorii, shcho prylihaiut do khvostoskhovyscha Pivnichnoho hirnycho-zbahachuvalnoho kombinatu (Kryvbass) [Environmental assessment of the territories adjacent to the tailings dump of the Northern Mining and Processing Plant (Krivbas)]. *Ekolohichnyi visnyk*. 2009. № 1. S. 31–32. [in Ukrainian].

14. Pro vidkhody [On waste]: Zakon Ukrainy vid 05 kvitnia 1998 r. № 187/98-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80> (vtratyv chynnist). [in Ukrainian].

15. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand]: Zakon Ukrainy № 1678-VII vid 16 veresnia 2014 roku. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2014. № 75. St. 83. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].